

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק שלח מו סיון תשע"א ♦ דף היומי בבלי: מנחות ק ירושלמי: עירובין לד

ויהיה בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת...

יש להתפלא, מה ראתה התורה לפתוח בפרשת המקושש שהיה זה כאשר 'ויהיו בני ישראל במדבר', וכי לא ידענו שבמדבר היו ישראל שרויים, ועוד, איזה הבדל יש לגבי העבירה שעבר המקושש אם היו ישראל במדבר או במקום אחר.

והנה נחלקו בגמרא (שבת צו:): מה היתה העבירה שעבר המקושש, יש אומרים שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים, ויש אומרים שתלש מן המחובר לקרקע. לדעת האומר שנתחייב המקושש מיתה על שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים, יתפרש היטב הפסוק המדגיש שהיה זה בהיות בני ישראל במדבר, שאילו לא היו ישראל במדבר באותה שעה, הרי המדברות כולם דין כרמלית להם, שאין העברת ארבע אמות בהם אסורה מן התורה כלל. עיקר כוונת הפסוק לפי זה היא, להדגיש שנתחייב המקושש מיתה על העברת ארבע האמות אף על פי שהיה זה במדבר, לפי שבהיות דגלי ישראל במדבר היה למחנה ישראל כולו דין רשות הרבים.

למאן דאמר שעבר המקושש על איסור קצירה, יש לומר שבאה התורה ללמדנו שאף בחוצה לארץ נוהג איסור קצירה בשבת. כי מחלוקת תנאים היא (ראש השנה ט.) בפסוק 'בחריש ובקציר תשבות', אם הוא עוסק באיסור חרישה וקצירה של שנת השביעית, או באיסור חרישה וקצירה של שבת. שמא יעלה בדעתך לומר, כשם שלדעת הסובר שבאיסור שביעית עוסק הפסוק אין איסורו אלא בארץ ולא בחוצה לארץ, כמו כן גם לדעת הסובר שבאיסור שביעית עוסק הפסוק אין איסורו אלא בארץ ולא בחוצה לארץ, כמו כן גם לדעת הסובר שבאיסור שביעית עוסק הפסוק אין איסורו אלא בארץ ולא בחוצה לארץ, כמו כן גם לדעת הסובר שבאיסור שבת מיירי קרא גם כן אין איסורי החרישה והקצירה נוהגים בחוץ לארץ, קא משמע לן 'ויהיו בני ישראל במדבר', שאף שעדיין לא נכנסו לארץ, נתחייב המקושש מיתה על איסור קצירה, לפי שאיסורי שבת חובת הגוף הם, ונוהגים בין בארץ ובין בחוצה לארץ.

עפ"י פנים יפות

נושאי הדף בעלון

- אכילת מצוה בדרך רעבתנות.....מנחות ק
- ביזוי אוכלין האסורים בהנאה.....מנחות קא
- נדר להתענות שני ימים רצופים והתענה כ"ז שאינם רצופים.....מנחות קב
- נער שהקדיש טלה מעדרו לקרבן פסח.....מנחות קג
- הזמנת מזונות ביום זה לצורך מחר.....מנחות קד
- סדר הקדימה במיני המרור, כלי השחיטה וקניית ארבעת המינים.....מנחות קה
- נשבע כמה פעמים על דבר אחד.....מנחות קו
- כפתור ופרח.....עמוד 5

אכילת מצוה בדרך רעבתנות

כתב בשו"ע (או"ח סי' רעד ס"ב), מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה. וביאר הט"ז (סק"ב), שאינו נראה בזה כרעבתן, שכיון שאינו עושה כן בחול ודאי כוונתו במה שעושה כן משום שחביבה עליו מצות עונג שבת, ולכן רוצה לאכול הרבה. [ומקורו בדברי הראשונים על פי הגמרא (ברכות לט.)].

וכתב במראה יחזקאל (האכבערג, בשו"ע שם) שלכאורה נראה בסוגייתנו שלא כדברי השו"ע והט"ז, שמבואר שהבבלים היו אוכלים את שעיר החטאת של יום הכפורים כשהוא חי, והיו שונאים אותם מפני שהיא דרך רעבתנות, והרי אכילת קדשים יש בה מצוה, ומוכח שגם באכילת מצוה יש גנאי כשהיא נעשית בדרך רעבתנות.

ותירץ, שבאמת כבר הקשו התוספות בסוגייתנו (ד"ה ששנאין) על מה שמזכירים אותם לגנאי על שהיו אוכלים את השעירים חיים, והרי עשו מצוה בכך ביום הכפורים שחל בערב שבת, שלא היו יכולים לבשל את הבשר, ובכך שאכלו את הבשר כשהוא חי הצילו אותו שלא יבוא לידי נותר, וכיון שעשו מצוה בכך אין לגנותם. ותירצו התוספות שהזכירו אותם לגנאי כיון שהרגילו עצמם לאוכלם חיים בכל השנים, אף כשלא חל יום הכפורים בערב שבת, [ולא קיימו מצוה בכך] ואכילה זו נראית כרעבתנות. [אמנם לפי זה נמצא, שרק כשיש קיום מצוה באכילה בדרך רעבתנות אין לגנותה, אבל בכל השנים ודאי ראויים היו לגנאי על שאכלו את שעיר החטאת ברעבתנות, אף על פי שהיתה אכילת מצוה, ומוכח שאם אין מצוה בדרך האכילה הזו דווקא, אין מועיל מה שיש מצוה בעצם האכילה].

וכתב במראה יחזקאל שיש לתרץ עוד, שאכילת השעיר בדרך זו לא היה בה קיום מצוה של אכילת קדשים, אלא רק הצלה שלא יבואו לידי נותר, והטעם משום שאכילה כזו אינה דרך אכילה, ועל כל פנים אין מקיימים בה מצות אכילת קדשים בדרך כבוד וגדולה, ובגמרא (סוטה טו.) למדו מהפסוק 'למשחה' (במדבר יח ח) שאכילת קדשים צריכה להיות בדרך גדולה, כדרך שהמלכים אוכלים, ומשמע בגמרא (זבחים כח.) שדין זה מעכב בדיעבד, ואם אכל את הקדשים שלא בדרך גדולה לא קיים המצוה. ולכן הזכירו אותם לגנאי. ואף על פי שבספר עשרה מאמרות (מאמר כח) כתב שהזכירו אותם לשבח, היינו משום שהצילו שלא יבואו לידי נותר, אבל באכילה עצמה לא היתה מצוה. וכעין דבריו כתב הרש"ש (בסוגייתנו על דברי התוספות), שנראה שהבבלים לא קיימו מצות אכילת קדשים כיון שהאכילה היתה שלא כדרך אכילה, ואכילה שלא כדרכה אין שמה אכילה, ולא אכלו את הבשר אלא כדי להצילו מנותר.

ועל פי זה מיושבים דברי השו"ע והט"ז, שבמקום שיש מצוה באכילה עצמה, אין גנאי במה שאוכלים בדרך הנראית כרעבתנות. וכתב במראה יחזקאל שכן מוכח גם ממה שכתב בירושלמי (סנהדרין פ"ח ה"ב) שרבי יוחנן היה מלקט פירורים מסעודת ראש חודש, ומשמע שכיון שהיתה סעודת מצוה, היה מותר לנהוג בדרך רעבתנות.

ובספר דרכי חיים ושלום (אות תרטז) כתב, שבעל המנחת אלעזר היה מספר בשם הה"ק מהרצ"ה הכהן מרימאנוב ז"ע, שמחמת חביבות קדושת המצה היה פעם אחד אוכל ערך כ"ב מצות בבת אחת, אף שבפעם אחרת לא היתה אכילתו מרובה.

ביזוי אוכלין האסורים בהנאה

כתב בשו"ע (או"ח סי' קפ ס"ד), שאף על פי שמוותר לאבד פרורים שאין בהם כזית, מכל מקום קשה לעניות. ודנו הפוסקים אם איסור ביזוי אוכלין שייך גם במאכלים האסורים בהנאה.

בפרי מגדים (או"ח סי' קעא א"א סק"א) כתב שנראה שגם פירות האסורים בהנאה כגון ערלה וכלאי הכרם, אסור לבזות אותם, ולכן אסור להשליכם לפני חתן וכלה לשמוח בהם במקום טיט ורפש. ואף על פי שאינו נהנה מגוף הפרי, ואינו עובר על האיסור ליהנות מאיסורי הנאה, מכל מקום אסור משום ביזוי אוכלים, שאיסור ביזוי אוכלים אינו משום שמפסיד את דמיהם, אלא משום שאסור לבעט בטובה שהטיב עמו השי"ת, ולכן גם באיסורי הנאה שאין להם דמים שייך איסור זה, ומצוה לשורפן כיון שאיסורי הנאה הם, אבל אסור לבזותם. והוסיף עוד סברא לאיסור, שהרי מי שרואה אותו שהוא מבוזה אותם אינו יודע אם הם איסורי הנאה, והרי הוא נראה בעיני הרואים כמי שמבעט בטובתו של מקום. ובפתח הדביר (סי' רצו סק"ג) הביין בטעמו השני של הפרי מגדים, שכוונתו לחשוש לרואים שלא ידעו שהמאכלים הם איסורי הנאה, ויסברו שהם פירות של היתר, ויבואו להתיר להפסיד אוכלים המותרים, שדבר זה אסור הוא מעיקר הדין.

אך ברב פעלים (שו"ת, ח"ג או"ח סי' ט) חלק על הפרי מגדים, והוכיח שכל פירות העומדים לשריפה אין שייך בהם ביזוי אוכלין. ובבני ציון (ח"ג לשו"ע סי' קפ ס"ד) כתב שנראה שאוכל שאסור בהנאה אין בו משום הפסד אוכלים ולא משום ביזוי אוכלים, שהרי לדעת רבי שמעון בסוגייתנו איסורי הנאה אינם מקבלים טומאת אוכלין משום שנאמר בטומאת אוכלין (ויקרא יא לד) 'מכל האוכל אשר יאכל', וסובר רבי שמעון שאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי הוא אוכל, אבל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל, ולדעתו פשוט שאין איסור ביזוי אוכלין באיסורי הנאה שאי אפשר להאכילם לאחרים, כיון שאינם קרויים אוכל.

וכתב שאפילו לדעת תנא קמא החולק על רבי שמעון וסובר שאיסורי הנאה מטמאים טומאת אוכלין, וכדעתו נפסק להלכה וכמו שהובא באלביא דהילכתא, יש לומר שלא נאמרו דבריו אלא לענין קבלת טומאה, שהרי מצינו בה חומרא שאפילו אוכל כל שהוא מקבל טומאה מן התורה או מדרבנן (ראה רמב"ם טומאת אוכלין פ"ד ה"א), ואילו לענין ביזוי אוכלין אין איסור בפחות מכזית לפי שאין הדרך לאוכלו וכמו שנפסק בשו"ע, ואם כן מודה בזה תנא קמא שאין איסורי הנאה חשובים אוכל לענין ביזוי אוכלים כיון שאינם ראויים לכלום.

וציין לדברי האחרונים (ראה משנ"ב סי' תמה סק"ה, סי' תמו סק"ו) שכתבו שהמוצא חמץ בביתו בפסח יטילנו לבית הכסא, והרי זה איבוד אוכלים בדרך בזיון, ומוכח שאין איסור ביזוי אוכלין באיסורי הנאה.

אמנם בשש"כ (פ"כ הערה צח) הביא בשם בעל המנחת שלמה, שיתכן שאף הפרי מגדים שסובר שיש איסור ביזוי אוכלין הוא גם באיסורי הנאה, מודה הוא בחמץ שיכולים להפסידו בכל דבר וגם בדרך בזיון, כיון שהתורה ציותה להשביתו בכל דבר, וגם אין שייך בזה הטעם השני שכתב הפרי מגדים שהרואה אינו יודע שהם איסורי הנאה, שהרי הכל יודעים שחמץ אסור בהנאה בפסח.

יום ראשון יז סיון

מנחות קב

נדר להתענות שני ימים רצופים והתענה כ"ז שאינם רצופים

בש"ת תורה לשמה (סי' קסג) דן באדם שנדר בשעת צרה להתענות שני ימים ושני לילות רצופים, ואחר כך שמע שאומרים בשם האר"י ז"ל שתענית שני ימים ושני לילות רצופים עולה כמו מי שהתענה כ"ז ימים שאינם רצופים, ובחר להתענות כ"ז ימים נפרדים בזה אחר זה לשלם נדרו, כי ראה שקשה עליו תענית שני ימים ושני לילות רצופים, ובפרט שנדרו היה בימות החום והצמא היה קשה עליו.

ומדעתו עשה כן בלי שאלת חכם, ורק אחר מעשה בא לשאול אם יפה עשה ואם עולים לו כ"ז הימים הללו לפרעון נדרו. וכן דן בתורה לשמה (שם) להיפך, במי שנדר להתענות שלושים יום או יותר, אם יכול להשלים נדרו בכך שיתענה שני ימים ושני לילות רצופים ויעלו לו לכ"ז יום, והשאר יתענה בימים נפרדים.

וכתב שיש ללמוד דין זה מסוגייתנו, שהאומר הרי עלי שתי עשרונות להביא בכלי אחד והביא בשני כלים, או האומר להביא בשני כלים והביא בכלי אחד, מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא.

ופירש רש"י (ד"ה מה שהביא) שהטעם הוא משום שאומרים שלא לשם נדרו הביא את המנחה אלא נדבה אחרת היא, וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות פי"ז ה"ב). ומבואר שהנדר דבר אחד והביא את אותו הדבר במידה אחרת, לא יצא ידי חובת נדרו, כיון שאומרים שלא לשם נדרו הביאו. ואם כן הוא הדין לנידון זה, שאף על פי שתענית של שני ימים ושני לילות רצופים עולה כמספר התעניות הקצובים לתיקון עונות שמתקנים אותם בתענית כ"ז יום, מכל מקום כיון שנדר בפירוש להתענות שני ימים ושני לילות רצופים, והתענה כ"ז יום בסתם, אומרים שלא לשם נדרו התענה אלא לתענית אחרת.

ואף על פי שבאמת בדעתו חשב להשלים הנדר, דברים שבלב אינם דברים, שהרי גם בנידון סוגייתנו במי שנדר שני עשרונות בכלי אחד והביא בשני כלים מדובר גם במי שחשב בלבו להשלים נדרו, ואף על פי כן כיון שלא אמר כן בפירוש אנו אומרים שלא לשם נדרו הביאה אלא נדבה אחרת היא זו, והוא הדין בשתי השאלות הנזכרות במי שנדר להתענות שני ימים ולילות רצופים, והתענה כ"ז ימים שאינם רצופים ולהיפך, מה שהתענה התענה וידי נדרו לא יצא.

וכתב שלפי זה נראה לכאורה, שאם אמר בפירוש שהוא מתענה כ"ז יום בשביל לפרוע בזה את נדרו שנדר להתענות שני ימים ושני לילות רצופים, יועיל בזה ויצא ידי חובת נדרו, כיון שבזה אין לומר שלא לשם נדרו הוא מתענה ונדבה אחרת היא זו, כיון שפירש ואמר שהוא מתענה ימים אלו לשם נדרו. אך מסוגיית הגמרא להלן (קת.) הוכיח שגם באופן זה לא יצא ידי חובת נדרו, עיי"ש.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום שני יח סיון

מנחות קג

נער שהקדיש טלה מעדרו לקרבן פסח

בש"ת חתם סופר (או"ח סי' קלט) נשאל בדבר נער אחד שהיה לו טלה חלב בעדרו, ואמר לדודו 'זה קרבן פסח שלי', וכשנודע לאב"ד נאדוש והרעיש העולם על זה, התנצל הנער שלא ידע מאומה מענין הקדש, ולא אמר כן אלא בדרך היתול ושחוק ושיחת הנערים.

והנה במשנתנו מבוארת דעת רבי שמעון שהאומר 'הרי עלי מנחת שעורים' או 'מנחת חצי עשרון' או מנחה בלי שמן ולבונה הרי זה פטור, שלא התנדב כדרך המתנדבים להביא דבר שאפשר להקריבו, ופסק כן הרמב"ם (מעשה הקרבנות פי"ז ה"ט). ובגמרא (פסחים נג:) מבואר, שלפי דעת רבי שמעון המקדיש קרבן בזמן הזה לא חל הקדשו, שאף זה אינו כדרך המתנדבים.

וכתב בחק יעקב (סי' תסט סק"א) שמטעם זה לא פסק הרמב"ם להלכה שאסור לומר בזמן הזה 'בשר זה לפסח', [כמבואר בפסחים נג.] וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' תסט ס"א) לפי שנראה שהקדישו מחיים לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ]. כיון שפסק כרבי שמעון בסוגייתנו, ולפי דעתו אין לחשוש להקדש בזמן הזה.

אך הוכיח החתם סופר שסברא זו היא רק במי שנראה שהקדיש לבדק הבית, ובדק הבית אינו שייך בזמן הזה שאין בית, אבל המקדיש ואומר בפירוש שמקדיש לשם קרבן, הקדשו חל גם בזמן הזה, כיון שלדעת הרמב"ם אפשר להקריב קרבנות בזמן הזה, כמו שכתב (מעשה הקרבנות פי"ז ה"ט) שמי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה חייב, מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים, שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית, מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא.

ולפי זה אותו נער שאמר על הטלה שיהיה קרבן פסח, הרי הוא קדוש גם לדעת הרמב"ם שפסק כרבי שמעון, כיון שלדעתו אפילו רבי שמעון מודה בזה שהוא קדוש כיון שפירש שמקדישו לשם קרבן ולא לשם בדק הבית. [ועיי"ש שבי"ר שלדעת התוספות גם דין זה תלוי במחלוקת חכמים ורבי שמעון, אך לדעתם ההלכה כחכמים].

ומסיק, שגם אין להאמין למה שאמר הנער שהיתה כוונתו לשטות והיתול, כיון שפיו ולבו היו שוים לומר שמקדיש לשם פסח, אלא שאמר לשטות נתכוין, ודברים שבלב הן. ולכן ישאל על נדרו בפתח וחרטה. ועיי"ש שמחמת חומר קדשים ראוי לעשות תקנה שלא להתירו לעם הארץ בפתח וחרטה בלבד, אלא יצרף לדבר תקנה אחרת בהטלת מום, עיי"ש.

ועל מה שכתב החתם סופר בשם החק יעקב, שהרמב"ם פסק כדעת רבי שמעון בסוגייתנו ולכן לא פסק הרמב"ם להלכה שאסור לומר בזמן הזה 'בשר זה לפסח', העיר הג"ר יוסף נפתלי שטרן (הו"ד בליקוטי הערות לשו"ת חתם סופר שם), שלשון זה אינו מוזכר בחק יעקב, שלא כתב אלא שלדעת הרמב"ם שפסק כרבי שמעון אין לאסור בדיעבד אם אמר, אלא רק לכתחילה מחומרא בעלמא, אבל לא דין כלל על השמטת הרמב"ם דין של יחוד בשר זה לפסח.

הזמנת מזונות ביום זה לצורך מחר

כתב הרמב"ם (תלמוד תורה פ"ג ה"ט), דברי תורה נמשלו כמים, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', לומר לך מה מים אינם מתכנסים במקום מדרון אלא נזחלים מעליו ומתקבצים במקום אשבורן, כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא בלב כל גבה לב, אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מלבו, ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל, ושאר יומו ולילו עוסק בתורה. וכן פסק הרמ"א (יו"ד סי' רמו ס"א) שיעשה מלאכה כל יום כדי חייו, אם אין לו מה יאכל, ושאר היום והלילה יעסוק בתורה.

ובשיעור 'כדי חייו' כתב בשו"ע הרב (תלמוד תורה פ"ג ס"ג) שיעשה בכל יום מעט כדי חייו, ומשמע שעושה בכל יום כדי חיי יום זה בלבד. וכן כתב בדברות משה (קידושין סי' מג ענף ד"ה והנה מצינו) בפשיטות, שהוא כדי אותו היום בלבד.

וכתב בכוכבי אור (מאמר יא), שאם ירצה האדם להכנס ולאסוף ענין, להכין לפניו לימים רבים, ומה גם להניח יתרו לעולליו, על ידי זה יצטרך להרבות בעסק או במלאכה ולמעט בלימוד התורה. אולם דרך בחינה העליונה הוא לעסוק בדרך ארץ במלאכה וכדומה בכל יום, ולהשתכר רק כדי פרנסתו של אותו יום בלבד, כמבואר בדברי הרמ"א הנ"ל. ונראה שזהו מה שסיפרו חז"ל (יומא לה:): על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפיעיק [סלע מדינה שהוא חצי דינר, (רש"י)] חציו היה נותן לשומר ביהמ"ד, וחציו לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. ואף שאם יתנהג האדם באופן כזה ידאג דאגת יום מחר אם יהיה לו מה לאכול, אכן אם הוא מגדולי אמנה עוד יהיה לו פרי תועלת לנפשו, לכוין את לבו לאביו שבשמים ושוב לא ידאג כלל, וכמו שהיה הענין באוכלי המן שנזדמנו להם מזונותיהם דבר יום ביומו. ואף אם עדיין לא הגיע למדרגה זו להיות שלם באמונה ובטחון בתכלית, כי הוא דבר קשה מאוד, ולא יוכל להסיח דאגת יום מחר מכל וכל, בכל זאת יתנהג כמידה זו, ויחזק אמונתו בכל האפשר ויסבול מעט צער.

ובמשנה ברורה (סי' קנז סק"ד) הביא בשם הזוהר (ח"ב בשלח סב.), שלא ישל אדם מזון מיום זה ליום אחר ולא ישמור מזון מיום זה ליום אחר, והטעם כדי שיבקש בכל יום על מזונותיו, וישתכחו על ידו ברכות בכל יום ויום למעלה.

והנה בסוגייתנו אמרו על הפסוק שנאמר בתוכחה (דברים כח טו) 'והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייך', 'והיו חייך תלואים לך מנגד' זה הלוקח תבואה משנה לשנה, 'ופחדת לילה ויומם' זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת, 'ואל תאמן בחייך' זה הסומך על הפלטר. ומבואר שמידת קללה היא לסמוך על הפלטר דבר יום ביומו שאינו יודע היום מה יאכל למחר.

וע"ע בדברי יואל (שו"ת, יו"ד סי' צז אות ט) שהוכיח מסוגייתנו שמי שאסור לו לקנות מזון כי אם ליום אחד, יש בזה חשש גויעה ברעב, כיון שלא בכל יום מזדמן לו לקנות, ועי"ש במה שדן על פי זה לענין שיעור מזון כדי חייו לשביעית. אמנם בדברי הכוכבי אור מבואר שמידה זו אינה מידתם של גדולי אמונה, וגדולי אמונה ראוי להם לדאוג למזונות יום ביומו ולא להכין היום מזונות למחר.

סדר הקדימה במיני המרור, כלי השחיטה וקניית ארבעת המינים

כתב בשו"ע (או"ח סי' תעג ס"ה) שלקיום מצוות מרור יוצא אדם ידי חובתו בחזרת, עולשין, תמכא, חרחבינא ומרור, ועיקר המצוה בחזרת, ואם אין לו חזרת יחזר אחר ראשון ראשון, כפי הסדר שהם שנויים. והוא על פי הגהות מיימוניות (חמץ ומצה פ"ז אות כ).

וכתב בתבואות שור (יו"ד סי' ו סק"א), שבאמת בכל מקום שנשנו כמה דברים במשנה אין ענין להקדים אחד מהם על פני חברו, ולכן במצוות מצה ששנינו (פסחים לה.) 'אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל', אין ענין להדר אחר מצה מחיטים דווקא ולהדר אחר המוקדם במשנה, וכן במה ששנינו לענין כתיבת גיטי נשים (גיטין יט.) 'בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא', אין ענין להדר אחר המוקדם במשנה. אלא שבמקום שאנו רואים שמה שהיה מן הדין להקדימו נשנה על ידי התנא בסוף, היפך הסברא, אז אנו אומרים שיש קפיידא בדבר. ולכן לענין מרור נקטו הראשונים והשו"ע שיש קפיידא בסדר, כיון שמן הסברא היה להקדים את המרור לפני שאר המינים כיון שהוא מר מכולם, ואף על פי כן שנה אותו התנא האחרון, ומכאן למדו שיש קפיידא בדבר מאיזה טעם שלכן צריך להקפיד ולהקדים דווקא את הקודם במשנה.

ועל פי זה חלק בתבואות שור על דעת הב"ח (שם ס"ב) שנקט שיש להקדים שחיטה בסכין של מתכת על פני שחיטה בצור, וצור על פני זכוכית וזכוכית על פני קנה, כסדר שהם מנויים בברייתא (חולין טו.). וכתב בתבואות שור שלפי המבואר אין קפיידא להקדים שום דבר שנשנה במשנה או בברייתא קודם, ורק מרור יש בו ענין מיוחד להקדים כמו שנתבאר. וראה עוד במה שנתבאר בזה בפניני הלכה סנהדרין (מ"ט:).

ובשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' רעה) הביא ראייה לדברי התבואות שור מסוגייתנו. שכן בברייתא הובא שהמקבל עליו להביא מנחה, וסתם ולא פירש איזו מנחה, צריך להביא מנחת סולת כיון שפתח בה הכתוב תחילה. ובגמרא פירשו שבהכרח אין כוונת הברייתא כפשוטה, ומה שמנחת סולת נאמרה בפסוק תחילה אינו טעם להחשיבה על פני שאר המנחות, והטעם האמיתי לכך שצריך להביא מנחת סולת הוא משום שרק היא נקראת 'מנחה' סתם בלי שם לווי. ומוכח כדברי התבואות שור, שמה שהוקדם בפסוק לשאר הדברים אין בו ללמד על מעלתו של הקודם, ואם כן גם אין צריך להקדימו לשאר הדברים, אלא אם כן יש הוכחה אחרת וטעם אחר לחשיבותו על פני שאר בני מינו.

וכתב שבאמת יש להקשות על זה ממה שאמרו (ברכות מא.) לענין סדר ברכות הנהנין בשבעת המינים, שכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה, הרי שממה שהקדימו הכתוב למדו חכמים שיש לו מעלה על פני המאוחר לו בכתוב. ותיירץ שלענין ברכות הנהנין שדעתו היא לאכול משני הפירות, והנידון הוא רק איזה מהם להקדים לחבירו, לענין זה יש ללמוד שראוי להקדימו לחבירו ממה שהקדימו הכתוב. אבל לענין דבר מצוה שצריך לעשות באחד משני המינים, אין להכריחו לקיים המצוה בדבר שאינו חביב עליו ולעזוב דבר החביב עליו, ובזה אין משגיחים במה שהקדימו הכתוב, אלא במקום שיש הוכחה שבכוונה הקדימו הכתוב או התנא.

נשבע כמה פעמים על דבר אחד

הרשב"ש (שו"ת, סי' תקמח) דן בדבר ראובן שאמר שהרבה להישבע כמה שבועות בזו אחר זו שלא יתן את בתו לשמעון, ורצה להישאל על שבועותיו, ושאל אותו אם יודע כמה פעמים נשבע ואמר שאינו יודע. ודן אם יכולים להתיר את שבועותיו.

והנה נחלקו הפוסקים במי שנשבע כמה פעמים על דבר אחד, אם יכול להתיר את כל שבועותיו בהתרה אחת, או שמא צריך הוא התרה לכל שבועה ושבועה. ובשו"ע (יו"ד סי' רכח סמ"ו) פסק, שאם נדר אדם אחד כמה נדרים או נשבע כמה שבועות על דברים שונים, מתירים לו את כולם בהתרה אחת, אבל מי שנשבע על דבר אחד פעמיים ושלוש, צריך התרה לכל אחד ואחד. והטעם הוא מפני שכל זמן שלא התיר את הנדר הראשון לא חל הנדר השני, שאין נדר חל על נדר, ורק כשהתיר את הראשון חל השני, ואי אפשר להתיר את הנדר קודם שחל, ולכן אי אפשר להתיר את הנדר השני אלא אחרי שהתירו את הראשון. וכן נקט הרשב"ש בתשובה זו. ועיי"ש בש"ך (סק"ד) שהביא דעת החולקים שאפשר להתיר, וכתב וכן נראה עיקר, אלא שיש להחמיר לכתחילה כיון שאפשר להתיר בכמה פעמים.

ולפי זה כתב בבן איש חי (שנה ב פרשת ראה סכ"ב), שלכן תיקנו בלשון התרת נדרים לומר שלש פעמים 'הכל מותרים לך' ושלוש פעמים 'הכל מחולים לך' ושלוש פעמים 'הכל שרויים לך', אף על גב שדי בפעם אחת, והטעם הוא מפני שחוששים שמא יצא הנדר מפיו שתיים ושלוש פעמים על אותו דבר ולא שם לבו לכך, ויעיל לכך מה שיכפלו את הלשון 'מותרים' ו'מחולים' ו'שרויים', כאילו עשו לו שלש התרות בזה אחר זה.

ועל דרך זה כתב בהתעוררות תשובה (שו"ת, ח"ד סי' קי), שיש לתת טעם על כך שחוזרים בהתרת נדרים שלש פעמים על אמירת 'הכל מותרים לך', שכיון שדרך רוב רובם של בני אדם לכפול דבריהם פעמיים או שלש פעמים (ראה בבא מציעא לא:), אם כן יתכן שכן נדר בנדרו בלשון כפולה, ולכן חוזרים על אמירת לשון ההתרה שלש פעמים כדי להתיר בזה את הנדר השני שנדר יחד עם הנדר הראשון. וכעין זה כתב בראש יוסף (אישקאפה, או"ח סי' תריט) בביאור הטעם שחוזרים על אמירת 'כל נדרי' שלש פעמים. וכתב בהתעוררות תשובה שאפילו אם לא היתה זו דעת המתקנים לשון ההתרה, מכל מקום הדבר בעצמו נכון מצד הסברא ולכן יש להיזהר בזה.

ועל פי זה כתב הרשב"ש, שאם אינו יודע כמה פעמים נשבע, אינו יכול כלל להתיר את שבועותו. ואף על פי שבסוגייתנו מבואר שמי שאמר 'הרי עלי זהב' לא יפחות מדינר זהב, כסף, לא יפחות מדינר כסף, נחושת, לא יפחות ממטבע נחושת, פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי, מביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. ומבואר שאם מביא בשיעור שיצא הספק מלבו דיו, זהו דווקא בנודר זהב או כסף או נחושת, שאין הדרך לנדור לתת דבר מרובה, והוא יודע בנפשו כמה היה יכול לידור, וכשמגיע לשיעור הזה יצא.

אבל בשבועות של בני זמנינו, שככל שאדם מרצה אותו ומבקש ממנו מה שאינו רוצה לעשות הרי הוא מוסיף להרבות בשבועות, לעולם לא יוכל לשער בנפשו כמה נשבע, ולכן לא יועילו לו כל ההתרות שיעשה לשבועה. וסיים הרשב"ש וכתב, אלא שעשיתי לי רב ושאלתי את פי אדוני אבי מורי הרב ז"ל [בעל התשב"ץ], והוא התירו.

שמא תאמר למלך לא הוכנה וכו'

פירש רש"י מלך קרי לתלמיד חכם דכתיב (משלי ח טו) 'בי מלכים ימלוכו', כתיב (בראשית מח ב) 'ויברכם ביום ההוא וגו' בך יברך ישראל' וגו'. אומרו בך ולא בכם כי הלא לשניהם בירך. נראה לרמז שברכם בתורה הניתנה בכ"ב אותיות כלומר שיזכו לתורה, וזה אומרו בך יברך ישראל כלומר כי אני ששמי ישראל מברך אתכם בבחינת ב"ך שהוא כ"ב אותיות התורה, ובודאי מי שזוכה לתורה מה חסר מאתו, כי הלא עוסקי תורה נקראים מלכים כמאמר חז"ל (גיטין סב). מאן מלכי רבנן וכלום חסר מבית המלך. והאמת שכל מיני טובות וישועות וברכות וגאולות ורפואות וכל צרכי כל העולמות כולם הכל בהתורה, כי היא חיות כולם שבה נברא כולם כמאמר חז"ל (ריש ב"ר) בי הביט וברא את העולם, ולא עוד אלא שבה צפון וטמון אור הגנוז לצדיקים שלא שזפתו עין רואה ולא חמי נבואן חזוּתא כמבואר בזה"ק, ומי שזוכה להגות באמרי תורה לשמה הרי הוא זוכה לאותו אור הגנוז המופלא הלאה.

(באר מים חיים, וחי')

אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי

אפשר לומר, כי הרואה פירושו מי שעניו פקוחות וחכמת אדם בקרבו, יוכל להבחין בין יום ובין לילה גם בשבת בחדר סגור ואופל, בהרגשתו השינוי בחינת יום שהוא בוקר זמן החסד וגדלות המוחין ובין בחינת לילה, וזה הרואה אומר ברקאי.

(עבודת ישראל, ליום הכפורים)

והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ופחדת לילה ויומים זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת ואל תאמן בחייך זה הסומך על הפלטור

אצל האדם המקיים כל דרשות חז"ל אצלו התוכחה גם כן לפי דרשת חז"ל, אמנם המדקדק בפשטות הכתוב, אצלו ר"ל התוכחה גם כן בפשוטו.

(רבתינו שבקלעם, הגדה של פסח)

אמר ר' יצחק מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה נפש אמר הקדוש ברוך הוא מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני

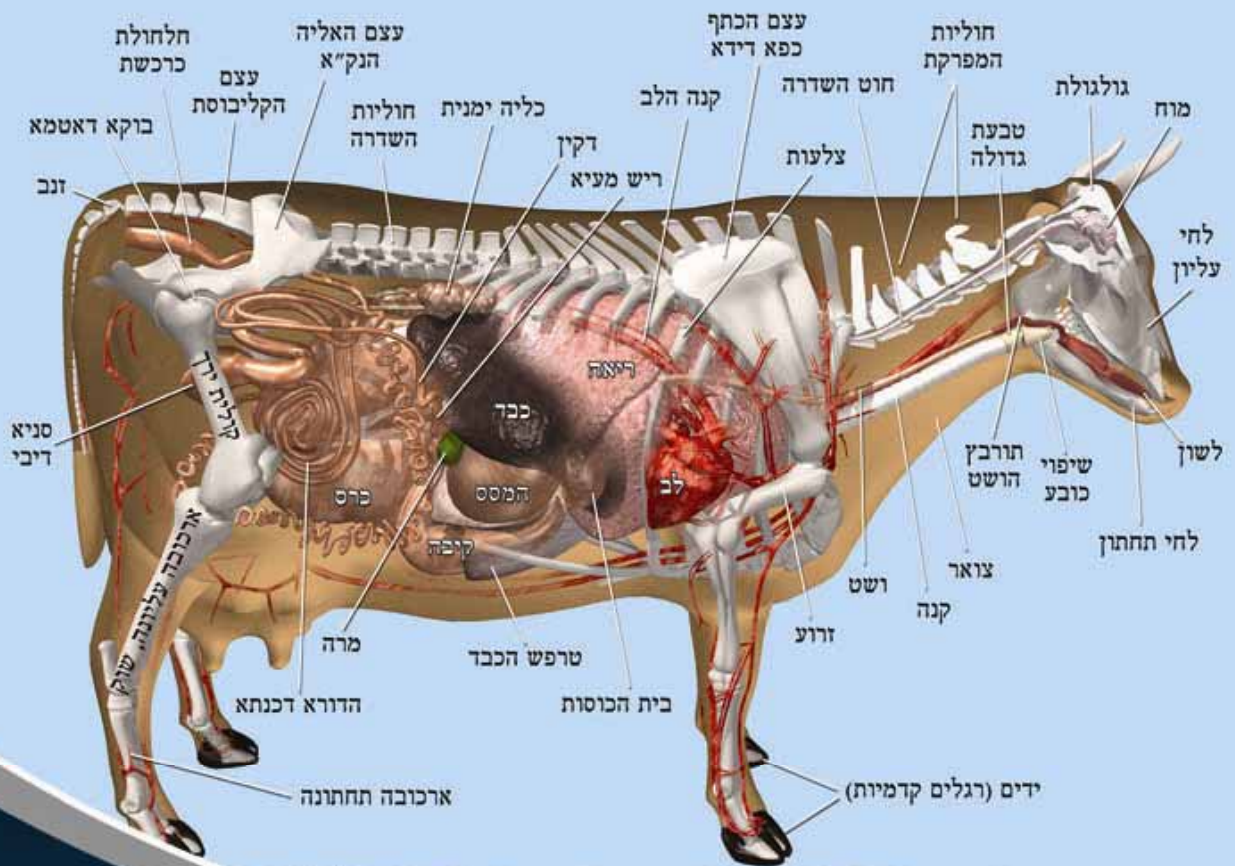
ויש ליתן טעם למה נקרא קרבן זה מנחה. ונראה לומר על פי ששמעתי ממור"ר ר' יצחק מלובלין שפירש דנפש הוא מלשון וינפש לשון מנוחה, לעומת רוח ונשמה שהם גדולים, וידוע מהראשונים ז"ל דעיקר כוונת הקרבנות היתה שהאדם יתעורר לחזור בתשובה, וזה הפירוש אמר הקדוש ברוך הוא מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני, דכאשר העני הזה נתעורר להביא קרבן בודאי נתעורר לתשובה ותיקן נפשו לפני הבאת הקרבן, ולכן נקרא קרבן זה מנחה כי הוא רומז לתיקון הנפש.

(לקוטי מהר"ש מבעלזא, ויקרא)

עוז והדר

למי שבאמת רוצה ללמוד מסכת חולין

הפעם הראשונה

שכולנו לומדים חולין, גם מי שלא לומד דף היומי מוזמן ללמוד ולהבין בפעם הראשונה.

מתיבתא

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' אוצרות נבחרים של ביאור ופשוט, עיון, אגדה והלכה, הקדמות מאלפות לכל נושא אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הגלמד

שפת ברכה

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' ביאור ייחודי המקל על הבנת הגלמד הקדמות מאלפות לכל נושא אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הגלמד

דף היומי

סדר קדשים החדש של 'עוז והדר' אלפי איורים וציורים מרהיבים להמחשת הגלמד

המהפך של מתיבתא מבית עוז והדר בהבנת מסכת חולין

להשיג בחנויות הספרים המובחרות מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה

מבצעי שבוע הספר

עד 20% הנחה

על מגוון ספרי 'עוז והדר'

הזדמנות
אחרונה לפני
עליית
המחירים

פנינים שפה ברורה

מחיר רגיל
~~₪ 79~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 71

כרך שפה ברורה

מחיר רגיל
~~₪ 99~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 90

פנינים מתיבתא

מחיר רגיל
~~₪ 79~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 71

כרך מתיבתא

מחיר רגיל
~~₪ 106~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 99

חמשה חומשי תורה
ספורנו המבואר

מחיר רגיל
~~₪ 240~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 198

שו"ע הרב קטן

מחיר רגיל
~~₪ 99~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 90

פנינים משנ"ב
המבואר

מחיר רגיל
~~₪ 74~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 68

כרך משנ"ב המבואר

מחיר רגיל
~~₪ 93~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 86

שו"ע המבואר
בשר בחלב

מחיר רגיל
~~₪ 112~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 99

ירושלמי מקוצר
סדר זרעים 3 כרכים

מחיר רגיל
~~₪ 330~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 297

תוספי תוספות
מכות

מחיר רגיל
~~₪ 46~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 42

תוספי תוספות
ביצה

מחיר רגיל
~~₪ 51~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 48

שני לוחות הברית

מחיר רגיל
~~₪ 193~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 170

שיטה מקובצת
8 כרכים

מחיר רגיל
~~₪ 193~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 170

ערוך השולחן

מחיר רגיל
~~₪ 393~~

מחיר מבצע לשבוע הספר
₪ 350

המבצע עד לתאריך י"ג תמוז תשע"א

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66